

ФОРМУВАННЯ ЕТИКЕТУ НАУКОВОГО СПІЛКУВАННЯ У НАУКОВЦІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Тетяна Плачинда

докт. пед. наук, професор кафедри професійної освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету
(юридична адреса: 73006, Херсон, вул. Стрітенська, 23,
фактична адреса: 25001, Кропивницький, просп. Університетський, 5/2);
e-mail: praydtan@ukr.net; orcid: orcid.org/0000-0002-2514-3644

Стаття висвітлює проблему формування мовленнєвого етикету науковця, зокрема етикету наукового спілкування, у дослідників-початківців, які здобувають вищу освіту на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому) рівнях. Актуальність дослідження зумовлена тим, що для науковців-початківців надважливо володіти компетенціями наукового мовлення, наукового мовленнєвого етикету, корпоративної культури тощо, оскільки саме ці навички під час науково-дослідної роботи допоможуть ефективній комунікації у наукових колах і представленню власних напрацювань та результатів дослідження найбільш якісно.

Метою статтю є аналіз проблеми формування у науковців-початківців культури наукового мовлення для успішної презентації результатів науково-дослідної діяльності та розвитку вмінь мовленнєвого етикету для успішної комунікації в обраній галузі.

Під час наукового пошуку були використані такі методи дослідження: теоретичні (аналізу та синтезу, узагальнення та систематизації інформації наукових джерел з метою з'ясування стану опрацювання порушеної проблеми в педагогічній теорії і практиці), емпіричні (бесіди, опитування, спостереження, аналіз педагогічного досвіду – для розкриття особливостей формування етикету наукового спілкування у здобувачів вищої освіти (науковців-початківців)).

Зазначається, що дисципліни, які вивчають здобувачі вищої освіти зазначених рівнів у Херсонському державному аграрно-економічному університеті, а саме: «Філософія науки» та «Філософія науки та академічна етика», спрямовані на оволодіння необхідними компетентностями для провадження якісної й ефективної наукової діяльності. Розкриваються якості вченого як творчої особистості, яка володіє певним рівнем комунікативної компетентності, вимоги професійної етики, загальні етичні принципи вченого тощо.

© Плачинда Т., 2023

Зроблено висновок, що входження до наукового співтовариства для дослідників-початківців є важливим етапом їхнього професійного розвитку, тому вони мають бути готовими до ефективного спілкування під час науково-дослідної діяльності. Саме на викладачів ЗВО покладається відповідальність щодо формування етикету наукового спілкування у науковців-початківців.

Ключові слова: науковий мовленнєвий етикет, етичні принципи, науковці-початківці, професійна етика, учений як творча особистість.

Постановка проблеми. З появою інтернет-мережі та зростанням обсягів наукової інформації загострилося питання щодо культури викладення наукового матеріалу й етики мовленнєвої поведінки вчених (спілкування, дискусії, обговорення, дотримання академічної доброчесності тощо).

Співвідношення моралі та науки є наскрізною проблемою в історії інтелектуального розвитку людства. Відносини між цими феноменами завжди відзначалися драматичним протистоянням, як двох рядоположених, але принципово різних архетипів культури. У наш час ця проблема надзвичайно актуалізується у зв'язку з очевидною і прогресуючою дисгармонією між духовним та раціональним, етичним та науковим [2].

Метою статті є аналіз проблеми формування у науковців-початківців культури наукового мовлення для успішної презентації результатів дослідницької діяльності та розвитку вмінь мовленнєвого етикету для успішної комунікації у наукових колах обраної галузі.

Науковий пошук супроводжувався використанням таких методів дослідження: теоретичних (аналізу та синтезу, узагальнення та систематизації інформації наукових джерел з метою з'ясування стану опрацювання порушеної проблеми в педагогічній теорії і практиці) та емпіричних (бесіди, опитування, спостереження, аналіз педагогічного досвіду – для розкриття особливостей формування етикету наукового спілкування у здобувачів вищої освіти (науковців-початківців)).

Актуальність статті. Сьогодення, у контексті глобалізаційних процесів та інтеграції вищої освіти України в європейській освітній простір, вимагає висококваліфікованих фахівців, зокрема компетентних науковців, які зможуть переконливо представити науковій спільноті власні результати дослідження. Тому актуальним є формування системи знань щодо специфіки

наукового стилю української мови та мовних і мовленнєвих засобів організації інформації в науковому тексті; формування системи вмінь щодо пошуку і використання необхідної наукової інформації у процесі підготовки магістерської та дисертаційної роботи; розвиток навичок усної та письмової презентації результатів наукового дослідження українською мовою тощо. Не менш важливим для науковця-початківця є оволодіння елементами наукового мовленнєвого етикету, що передбачає не тільки відстоювання істини, а й дотримання моральних норм і правил, що скеровують дії та взаємовідносини дослідників.

Аналіз останніх досліджень. Науковці все більше звертають увагу на питання формування у здобувачів вищої освіти культури наукового мовлення та вмінь мовленнєвого етикету. Так, М. Кисельов наголошує, що «проблема поєднання наукового й етичного в наш час набуває безпрецедентної актуальності, але продовжує бути проблемою» [2: 9]. О. Семенов акцентує на необхідності розвитку комунікативної компетентності викладача-дослідника для успішної презентації результатів наукової діяльності [6].

Наукові установи та заклади вищої освіти [1; 3] запроваджують етичні кодекси вченого з метою формулювання загальних етичних принципів, яких кожен із науковців і викладачів має дотримуватися у своїй роботі. Кодекс регулює відносини науковців між собою та із суспільством, установлює основні засади для оцінки вченими власної роботи та діяльності колег під моральним кутом тощо.

Виклад основного матеріалу. Для науковців-початківців надважливо володіти компетенціями наукової комунікації, вміннями мовленнєвого наукового етикету, корпоративної культури тощо, оскільки саме ці якості під час науково-дослідної роботи допоможуть ефективно спілкуватись у наукових колах і представити власні напрацювання та результати дослідження найбільш якісно. У Херсонському державному аграрно-економічному університеті зазначені компетенції формуються у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів під час вивчення дисциплін «Філософія науки» і «Філософія науки та академічна етика» відповідно. Дані дисципліни спрямовані на оволодіння необхідними компетентностями для здійснення якісної й

ефективної наукової діяльності. Визначені філософські підходи, методологія, методи наукового дослідження, опанування принципів академічної доброчесності й академічної етики формують у здобувачів вищої освіти відповідні якості науковця.

У темах пропонованих дисциплін «Наука і моральність: проблеми і дискусії» та «Академічна етика» наголошується, що етика академічного спілкування визначає цінності, якими керуються учасники академічної спільноти, і встановлює етичні норми відносин в освітньому середовищі. Етичні цінності академічної спільноти та порядок перевірки і розгляду етичних порушень визначаються Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» й іншими законодавчими актами. Додержуватися етичних норм означає цінувати гідність, свободи та права всіх суб'єктів освітнього процесу і наукового співтовариства, відповідно здійснювати навчально-професійну комунікацію.

Під час лекційних та практичних занять наголошується, що насамперед, *учений як творча особистість* повинен мати такі якості: високий інтелект, широке коло інтересів, самостійність переконань, оригінальність, помірність у висновках, життєлюбство, працьовитість, рефлексивність і критичність, демонструвати такі особисті якості адекватними засобами спілкування.

У ході дискусій щодо зазначеної тематики, передбаченої в межах навчальних дисциплін, наголошується, що під поняттям науки не варто розуміти лише діяльність. Це підтверджують, зокрема, аргументи про те, що діяльність завжди має персоніфікований характер, оскільки її хтось неодмінно провадить: конкретна людина, група осіб, організація чи установа тощо. Крім того, таке розуміння вмотивоване тим, що наука постає як надіндивідуальний і надособистісний феномен. Наприклад, наукова діяльність Галілео Галілея, Чарльза Дарвіна, Джеймса Максвелла помітно позначилася на розвитку світового вчення в цілому, однак ці дослідники працювали на часовому тлі своєї доби, підпорядковуючись її законам і вимогам. Зазвичай, змістове наповнення висловів «працювати / бути науковцем», «розвивати наукову сферу», «керуватися науковими вимогами» й ін. апріорі означає протиставлення цієї сфери роботі індивідуума або спільноти осіб. Зацікавлення викликає питання, що ж являє собою такий конструкт, здатний відображати особливості, природу кожного індивідуума, який провадить наукову діяльність.

Насамперед ідеться про формування та дотримання мовних і мовленнєвих норм і критеріїв наукового спілкування, у межах яких вибудовує свою роботу той чи інший дослідник, усвідомлюючи важливість синхронізації власної діяльності та усталеного мовленнєвого етикету.

Наукова мова та наукове мовлення мають унормований характер, що обумовлено застосуванням у наукових текстах специфічних виразів, обґрунтуванням категоріального апарату, використанням формул тощо – наука створюється і користується специфічною мовою. Мова науки передбачає лаконічність, чіткість викладення думки, уникання багатозначності тощо. Під час вивчення зазначених дисциплін здобувачам вищої освіти наводилися приклади застосування певних одиниць наукової мови та наукового мовлення, пропонувалося підготувати текст свого напряму дослідження (тези, доповіді, статті) із застосуванням пропонованих кліше наукового мовлення. Так, під час написання анотації до статті застосовуються слова-маркери, які вказують на основні аспекти дослідження, наприклад: «у статті розглянуто...», «акцентовано...», «зазначено...», «проілюстровано...», «наведено приклад...», «аргументовано...», «висновується...» тощо. Здобувачам наголошується, що у наукових текстах не застосовуються запитальні й окличні речення, не використовуються художній і публіцистичний стилі мовлення.

Також приділялася увага і формуванню у науковців-початківців усного наукового мовлення. Під час доповідей колег здобувачам пропонувалося оцінювати правильність виразів, лаконічність думки, інформативність і змістовність матеріалу. Акцентувалася увага на неприйнятності застосування під час виступів слів-паразитів, довгих пауз, надмірної жестикуляції, надто гучного чи тихого голосу тощо.

Розвиток науки органічно пов'язаний з еволюцією етики, що виконує роль контрольного механізму в упровадженні наукової діяльності. Наукова етика покликана окреслити чіткі вимоги до роботи, зважаючи на значущість науки в суспільному житті, у соціальному поступі, культурному розвитку, в утвердженні людських цінностей та істин. Під поняттям етики розуміють комплекс правил і норм моралі, що допомагають науковцям регулювати професійні та особистісні наміри, усвідомлювати власну відповідальність за викладення наукових фактів та їх

обґрунтування, уживати превентивні дії для запобігання потенційним негативним наслідкам через нераціональне застосування отриманих дослідницьких результатів. У науковій етиці гармонійно поєднано загальні моральні засади функціонування суспільства («не вкради», «не обманюй», «не заздри» та ін.), а також фахові норми моралі, як-от: уникнення плагіату, повага до інших представників наукової спільноти, запобігання фальсифікації відомостей. Крім того, вчені керуються й іншими моральними орієнтирами, що впливають із соціальної значущості наукової діяльності.

Наукова комунікація передбачає дослідження й активні дискусії з приводу теоретичних питань, а також організацію наукового пошуку для з'ясування істини. Публічно обговорюючи результати власних досліджень, учені прагнуть аргументовано довести слушність своїх ідей, вибудованих концепцій, наукову доречність висловлених міркувань, толерантно й доказово спростувати думку опонентів. Серед найбільш продуктивних форматів наукової комунікації цілком доречно виокремлюють дискусію, суперечку, полеміку, дебати, диспут. Зasadнича вимога до організації етично виваженої наукової комунікації – коректний і толерантний обмін думками, дотримання правил, за якими має бути вибудована дискусія.

Провадження науково-дослідницької діяльності та організація наукової комунікації підпорядковані низці вимог професійної етики, тобто наукової моралі [4; 5]:

- високий фаховий рівень виконання обов'язків;
- діяльнісний підхід до світобудови, що передбачає сповідування ustalених традицій і цінностей, моральних ідеалів та засад (порушення моралі неодмінно породжує появу відчуття сорому);
- уникнення дискримінації людини за будь-якими ознаками, беззаперечна повага до різних осіб, попри їхній соціальний стан та ін.;
- доведення істини як zasadничого принципу наукової роботи (класичний афоризм «Платон – мені друг, проте істина дорожча» ніколи не втрачає актуальності);
- формулювання наукових висновків на підставі лише верифікованих за різними джерелами фактів, вивіренних природних закономірностей, логічно побудованих суджень;

- сповідування принципу, за яким наукова діяльність не повинна завдати шкоди природному середовищу, тому що не всі цілі можуть виправдати добір засобів їх досягнення;

- залучення наукових результатів для покращення соціального добробуту, уникнення експериментальної діяльності, що потенційно може призвести до негативних глобальних наслідків;

- толерантне реагування на зауваження, висловлені колегами-науковцями, конструктивне ставлення до рекомендацій;

- організація культурних дискусій, що унеможливають появу ворожого ставлення учасників один до одного (промовистий приклад – серія публічних суперечок між Н. Бором та А. Ейнштейном);

- дотримання професійної та особистісної гідності й чесності;

- грамотне поширення отриманих результатів, сформованих знань; уживання превентивних заходів щодо нераціонального застосування науково-технічних досягнень;

- сумлінне ставлення до наукової роботи, уникнення неправдивого інформування, запобігання монополії наукових шкіл, кар'єризму тощо;

- активна діяльність, спрямована на боротьбу з квазінаукою, аргументоване викриття псевдодосліджень різних екстрасенсів, провидців та ін.

Всі названі вимоги мають реалізуватись у спілкуванні відповідними мовними та мовленнєвими засобами, що враховують перелічені вище ознаки стилістичної унормованості.

Здійснюючи наукову діяльність, учені мають неодмінно дотримуватися вимог професійної етики, демонструючи бездоганну дисциплінованість, ефективну роботу заради добробуту суспільства. Всебічні знання, практичні вміння, високий професіоналізм науковця зростають разом зі свободою власної волі, що вимагає дотримання норм культури, гуманної поведінки, самодисципліни, ретельної реалізації фахової місії й виконання обов'язків. Особливе місце в роботі вченого посідає виховання дослідників, які лише розпочинають працювати в галузі науки. Моральність апіорі породжує саме моральність, а не аморальність. Як вільний член соціуму, науковець демонструє свою свободу через уникнення згубного впливу споживацької моралі, через запобігання нігілізму, стагнації, агресивності та ін.

Спілкування – гармонійна та іманентна риса людської взаємодії, без такого складника неможливе життя в соціумі. Комунікація дає змогу обмінюватися думками, емоціями, енергією, враженнями, переймати фахові та позапрофесійні навички, поглиблювати знання, набувати неоціненного досвіду, висловлювати ідеї, ділитися мріями й переживаннями. Соціальна комунікація формує особистість. Саме спілкування допомагає виявити, обґрунтувати й утвердити засадничі моральні принципи. Побудова людського спілкування підпорядкована взаємній повазі, толерантному ставленню, співчуттю, співпереживанню учасників. Недотримання цього морального підґрунтя обов'язково породжуватиме ворожнечу, агресію, неприязнь та зведе комунікацію нанівець.

Наука має бути незалежною – це, в першу чергу, свобода вибору наукового напрямку дослідження, теорії, ба більше, має бути свобода думки та слова. Підґрунтям свободи в науковій творчості має бути високий професіоналізм. Безперечно, наукова діяльність передбачає й дотримання етичних принципів науковця. Так, Національна академія наук України у запропонованому Етичному кодексі ученого України висуває такі вимоги до загальних етичних принципів науковця [1]:

- етика науки ґрунтується на визначальних цінностях, засадах та правилах і встановлює моральну поведінку дослідника, його відповідальність перед громадою;

- під час своєї діяльності вчений має дотримуватися ustalених стандартів практики;

- вчений має усвідомлювати, що якість та ефективність досліджень оцінює суспільство;

- дослідник морально відповідальний за результати власної діяльності, адже її наслідки можуть впливати на розвиток людства або природи. Науковець має протистояти дослідженням які спрямовані проти принципів гуманізму насамперед шляхом застереження громадськості про можливі негативні результати та необхідності їх попередження;

- вчений має протистояти конформізму в науковому співтоваристві та активно долучатися до атестації наукових кадрів. При виявленні невідповідності новітнім здобуткам світової науки, порушень норм наукової етики, факту плагіату тощо,

вченим має бути відмовлено у присудженні наукового ступеня, або наукового звання;

- науковець повинен боротися з псевдонаукою та протидіяти її розповсюдженню;

- свої зусилля науковець має спрямовувати на подальше впровадження одержаних результатів дослідження задля благополуччя людства, збереження навколишнього середовища та благотворного використання природних ресурсів;

- науковець має протидіяти проведенню неаргументованих і заздалегідь шкідливих досліджень;

- учений повинен відстоювати свободу наукової думки, засуджувати цензуру щодо наукової творчості, боротися з монополізацією тих чи тих напрямів науки;

- науковець відповідальний за можливе виникнення загрози для людства, навколишнього середовища, економіки тощо, які можуть зумовити неперевірені нові наукові знання під час їх застосування;

- науковець зобов'язаний виявляти взаємоповагу до колег і не повинен спричиняти шкоду професійній репутації іншого вченого;

- за наявності беззаперечних доказів непрофесійних дій ученого чи неетичної поведінки, наукове співтовариство має у відкритій неупередженій дискусії надати їм відповідну оцінку;

- науковець повинен докладати зусиль задля підготовки та розвитку наукової молоді, формувати у них необхідні фахові й особистісні якості.

Зважаючи на перелічені принципи важливою є тема мовленнєвого етикету науковця під час комунікації у науковому колі. Залежно від партнера-комуніканта, науковець добирає доречний стиль поведінки та вибудовує власне мовлення. Якщо йдеться про комунікацію з колегами, доцільним визнають власне науковий підстиль. Натомість спілкування вченого зі здобувачами наукового ступеня орієнтує на науково-навчальний підстиль, з огляду на основну мету комунікації. Від кола спілкування (із колегами чи з аспірантами) залежить і добір мовних засобів: формул вітання та прощання, звертань, спонукання до наукових дій, висловлення міркувань. Отже, добір етикетних мовленнєвих конструкцій залежить від адресата. У дотриманні певного наукового стилю враховуються диференційні характеристики таких мовних і мовленнєвих одиниць.

Засоби мовленнєвого етикету в науковому стилі залежать від форми спілкування, характеристик комунікативної ситуації. Так, наприклад, перебуваючи на науковій конференції, її учасник використовує традиційно прийняту форму звертання до наукової спільноти. Мовленнєві формули науковець може змінювати, це залежить від культури, вишуканості мовлення, смаків, традицій певної наукової спільноти, умов, мети спілкування тощо. Проте беззаперечно викладач-науковець має слугувати взірцем моральності для здобувачів вищої освіти (науковців-початківців) щодо ставлення до науки, наукового етикету і демонструвати це відповідними засобами наукового спілкування.

Висновки. Культура наукового спілкування є комплексним когнітивно-діяльним конструктором і покликана поєднувати і культуру мовлення, і культуру поведінки, і логічне мислення, і моральність (шляхетність, чесність та сміливість) тощо. Важливо вміти приймати іншу точку зору, якщо вона виявиться істиною. Вхідження у наукове співтовариство для науковців-початківців є непростим етапом їхнього професійного розвитку, тому вони мають бути готовими до спілкування відповідно до етичних і мовленнєвих вимог, що описані в даній статті. Саме на викладачів покладається відповідальність щодо формування етикету наукової комунікації у здобувачів вищої освіти. У контексті нашого дослідження означені компетентності формуються під час вивчення дисциплін «Філософія науки» та «Філософія науки та академічна етика» на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому) рівнях відповідно.

Перспективи дослідження. Відповідно до сформульованих у статті наукових засад уважаємо за необхідне розробити навчально-методичні рекомендації для викладачів ЗВО та здобувачів вищої освіти щодо формування всіх компонентів етики наукового спілкування у науковців-початківців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етичний кодекс ученого України. 2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text> (дата звернення 07.09.2022).
2. Кисельов М.М. Етика та наука: сфери перетину. *Наука. Релігія. Суспільство*. № 2. 2012. С. 30–39. URL:

<http://space.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86826/05-Kiselev.pdf?sequence=1> (дата звернення 07.09.2022).

3. Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2021. URL: <https://kpi.ua/code> (дата звернення 28.12.2022).
4. Основні завдання науки етики. *Osvita.ua*. 14.10.2010. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10715/> (дата звернення 07.09.2022).
5. Плачинда Т.С. Філософія науки (для здобувачів вищої освіти доктора філософії): курс лекцій. Кропивницький ЛА НАУ, 2020. 104 с.
6. Семенов О.М. Культура наукової мови: навчально-методичний комплекс. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми, 2017. 231 с.

Стаття надійшла до редакції 27.12.2022.

Статтю рекомендовано до друку 27.02.2023.

Як цитувати: Плачинда Т. Формування етикету наукового спілкування у науковців-початківців. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2023. Вип. 42. С. 94–106. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2023-42-07>.

FORMATION OF SCIENTIFIC COMMUNICATION ETIQUETTE OF BEGINNING SCIENTISTS

Tetiana Plachynda

Doctor of Pedagogics, Full Professor,
the Department of Professional Education,
Kherson State Agrarian and Economic University (postal address: 73006,
Kherson, 23 Sretenskaya St.;
actual address: 25001, Kropyvnytskyi, 5/2 Universitetsky Ave.);
e-mail: praydtan@ukr.net; orcid.org/0000-0002-2514-3644

The article highlights the problem of the formation of a scientist's etiquette, in particular the etiquette of scientific communication, of beginning scientists who pursue higher education at the second (master's) and third (educational and scientific) levels. The author emphasizes that it is extremely important for novice scientists to possess the competencies of scientific speech, scientific etiquette, corporate culture, etc. since during scientific research activities these skills will help effective communication in scientific circles and allow the beginners to present their work and research results in the best way.

The purpose of the article is to analyze the problem of forming a culture of scientific speech of novice scientists for the successful presentation

of the results of research activities and the development of scientific etiquette for the successful cooperation in scientific circles of the chosen field.

The author used the following research methods: theoretical (analysis and synthesis, generalization and systematization of scientific sources of information) – to identify the state of the raised problem’s development in pedagogical theory and practice); empirical (interviews, surveys, observations, and pedagogical experience needed to reveal the peculiarities of the formation of the etiquette of scientific communication in students of higher education (beginning scientists)).

The disciplines studied by students of the second (master’s) and third (educational and scientific) levels of higher education at Kherson State Agrarian and Economic University, namely: “Philosophy of science” and “Philosophy of science and academic ethics”, are aimed at mastering the necessary competencies for the implementation of high-quality and effective scientific activity, application of philosophical approaches, methods of scientific research, and formation of the relevant qualities of a scientist in students of higher education.

The author enlists qualities of a scientist as a creative personality; scientific traditions; requirements of professional ethics; general ethical principles of a scientist, etc.

Entry into the scientific community for beginning scientists is a difficult stage of professional life, so they should be ready for the challenges that they are going to meet in their research work. It is the teachers of higher education institutions who are responsible for forming the etiquette of scientific communication in students of higher education.

Keywords: *scientific etiquette, students of higher education, ethical principles, beginning scientists, professional ethics, scientist as a creative person.*

REFERENCES

1. *Code of ethics of the scientist of Ukraine.* (2009). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text> [Accessed 07 Sept. 2022] [in Ukrainian].
2. Kiseljov, M.M. (2012). Meeting Points of Ethics and Science. *Science. Religion. Society.* No. 2, pp. 30–39. Available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86826/05-Kiselev.pdf?sequence=1> [Accessed 07 Sept. 2022] [in Ukrainian].
3. *Code of honor of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”.* (2021) Available at: <https://kpi.ua/code> [Accessed 28 Dec. 2022] [in Ukrainian].

4. The main tasks of the science of ethics. (2010). *Osvita.ua*. Available at: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10715/> [Accessed 07 Sept. 2022] [in Ukrainian].
5. Plachynda, T.S. (2020). *Philosophy of science (for PhD candidates): a course of lectures*. Kropyvnytskyi: Flight Academy of the National Aviation University [in Ukrainian].
6. Semenog, O.M. (2017). *Culture of scientific language: educational and methodological complex*. Sumy: A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University [in Ukrainian].

The article was received by the editors 27.12.2022.

The article was recommended for printing 27.02.2023.

In cites: Plachynda T. (2023). Formation of scientific communication etiquette of beginning scientist. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. 42, pp. 94–106. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2023-42-07> [in Ukrainian].